[גרניון הלבנון התחיל לפרוח בהר-ברכה, 19.3.2025]

יהודה שר שלום , הר ברכה – yehudass@gmail.com
עפרה פרדימן, חוג כלנית – ofra.friedmann@gmail.com

הביא לדפוס: אבי שמידע

תקציר: באביב 2022 נמצאה בחורשה הצפונית של הר ברכה אוכלוסיה גדולה של **גרניון הלבנון** *Geranium libani* . החורשה הצפונית של הר ברכה שונה בתנאיה משאר שטח הר-ברכה והר-גריזים; זהו מדרון צפוני בו שתולים עצי אורן הצנובר המשרים תנאי סביבה מתונים לעומת שאר מדרונות ההר החשוף לרוחות ושמש יוקדת ברום 850 מטר. השנה באביב 2025 הקדים הגרניון לפרוח בשבוע בהשוואה לשנים קודמות. בחורשה נמצאו גם **סינפטון א"י, רומולאה סגלולית, ולריינה איטלקית, דבורנית נאה, עיריוני צהוב דרדר אשקלון וארביס אושה**.

==========

לפני שנתיים נמצאה בחורשה הצפונית של הר ברכה אוכלוסיה גדולה של **גרניון הלבנון *Geranium libani*** גדלה במדרון צפוני למרגלות סלעי גיר גדולם. באתר יש נטיעה של חורשת אורן הצנטובר המצל על הצמחים ושומר את לחות הקרקע עד האביב המאוחר. החורשה הצפונית של הר ברכה שונה בתנאיה משאר שטח הר-ברכה והר-גריזים; זהו מדרון צפוני בו שתולים עצי אורן הצנובר המשרים תנאי סביבה מתונים לעומת שאר מדרונות ההר החשוף לרוחות ושמש יוקדת ברום 850 מטר. השנה באביב 2025 הקדים הגרניון לפרוח בשבוע בהשוואה לשנים קודמות, כנראה בעקבות הבצורת מאז תחילת החורף וששת ימי החמסין הקיצוני ששרר בשדרת ההר בתאריכים 13-19 למרץ.

גרניון הלבנון , הר=ברכה ברכס גריזים, צילם יהודה שר-שלום ©

גרניון הלבנון הוא מין נדיר ביותר בישראל הגדל בעיקר בגליל-העליון; אוכלוסיה בודדה נתגלתה על ידי עופרה פרידמן ליד עופרה בשומרון וכן ליד היישוב אחיה ברכס הגדעונים, ועתה גם בהר ברכה הנמצא בחלקו הדרומי של רכס גריזים. בספירה שעשינו במקום באביב 2022 נספרו כ-100 פרטים של גרניון הלבנון. אלה גדלים במספר גושים למרגלות שכבת סלעי גיר קשה היוצרת כיסי קרקע עשירים בקרקע טרה-רוסה. גובה האתר – 868 מטר והוא ממוקם מעל ואדי ס'יר(נהגה ציר) המתנקז לעיראק בורין ולנחל שכם. נאסף למרגלות מצוק בהר-גיורא אשר בפרוזדור ירושלים על ידי עתי יפה בשנת 1982. השנה 2025 מצא אורה סרוסי מישוב הר-ברכה אתר נוסף של גרניון הלבנון במרחק קילומטר מערבית מחורשת אורן הצנובר. בעבר נמצא גרניון הלבנון בשומרון גם בגבעות איתמר ליד גבעה 7770מציאה לא בטוחה שכן חסר תיעוד) וכן באזור עפרה בחרבת טנטורה (ע"י ע.פ.).

גרניון הלבנון הוא מין שתואר על ידי הבוטנאי פטר דייויס בשנת 1955 מדרום תורכיה. הוא גדל בסביבה הררית מדרום מזרח תורכיה דרך סוריה המערבית ולבנון עד השומרון בישראל. הוא שייך לסקציה(קבוצה) של מיני גרניון אירו-אסיאתיים בעלי פקעות באדמה וקנה-שורש(ריזום) תת-קרקעי המחבר אותן. לכולם פרחים כחולים-תכולים גדולים כאשר הצבע הורוד והצבע בורדו-כהה נדיר. זוהי קבוצה סיסטצטית קשה ביותר אשר הבוטנאי הבכיר באירופה במאה הקודמת (P.H.Davis) התקשה להפריד בין הטקסונים שלה וציין זאת במפורש בפלורה של תורכיה (Davis 1967). מאפיין את הקבוצה קנה-שורש ברור, עלי כותרת תכולים מפורצים קלות בראשם, גביע חסר שערות בלוטיות, עלים שעירים בשני צידיהם מחולקים כמעט עד בסיסם וגבעול תפרחת זקוף כמעט ללא עלים (כלומר פרט למסעף הראשון של זוג העלים התחתון). דיויס מבדיל בין המינים הקרובים לגרניון הלבנון בעיקר על פי מספר זוגות העלים על גבעול התפרחת אך ניסיוננו בחרמון מעלה כי תכונה זו איננה יציבה.

גרניון הלבנון , הר=ברכה ברכס גריזים, צילם יהודה שר-שלום ©

תאור הצמח: עשבוני רב-שנתי, בעל עלים רבים, שגבעוליו ועליו יוצאים מקנה שורש זוחל, עבה ומכוסה קשקשים הבולט מעט מעל פני הקרקע. העלים נישאים על פטוטרות ארוכות, הטרף שעיר משני צידיו ופניו העליונים בצבע ירוק כהה. קוטר הטרף 6-8 ס"מ, הוא שסוע ל 4-5 אונות רחבות ומשוננות. גובה גבעולי הפריחה כ50- ס"מ. הפרחים רבים, נישאים על עוקצים ארוכים, קוטרם 25-45 מ"מ וצבעם לילך-סגול או תכול עמוק מעורק בעורקים כהים. אוכלוסיית חר.טנטורה בעפרה בעלת פרחים ורודים. **<u>עלי הבסיס</u>** שטוחים ממש גדולים, קוטר 8-10 ס"מ, הם מחולקים ל 3-4-5 חלקים בעלי שנץ עמוק עד 4/5 מרוחב העלה. טעיתי שיש בד"כ שלוש אונות עמוקות-לא. כל אונה מפורצת קלות באופן משני לאונות חרוקות. <u>הגבעול</u> זקוף וחסר עלים לחלוטין עד להתפצלות ראשונה של התפרחת, גובהו עד 35 ס"מ! וגובה הצמח 55 סמ. זוג **<u>עלי הגבעול</u>** הראשון, מחולק גם הוא ל – 3-5 אונות ודומה לעלי הבסיס אך קטן, קוטרו 6 סמ. העלה ירוק-מלבין בצידו התחתון ושעיר בשני צדדיו, נעים למגע.

<u>בתפרחת</u> כמה קומות, בבסיס כל התפצלות זוג עלים שנעשים קטנים ופחות מפורצים באופן דרסטי. בכל מפרק פרט לעלים חפים חומים זעירים וגם בביס עוקצי הפרחים. בכל **<u>תת-תפרחת</u>** 2-6 פרחים, נשארו רק הגביעים שרובם חסרי פירות כי לא חנטו. **<u>הגביע</u>** שעיר, לא דביק ושעירות נעימה, אורכו 9 ממ (בפריחה אורכו רק 7.5 מ"מ) ובראשו מקור פתאומי קצר(1.5 מ"מ). בעל פרח גדול תכול יפהפה שקוטרו 2.5-3 ס"מ. הפרח לרוב מקביל לקרקע אך באוכלוסיית עפרה הפרחים אנכיים לקרקע.

ספרות:

Davis PH 1965-1988 Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vols. 1-11. Edinburgh Univ. Press, Edinburgh

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: שר-שלום י ופרידמן ע 2025 גרניון הלבנון התחיל לפרוח בהר-ברכה, 19.3.2025, כתב-עת "כלנית" מספר 11.
https://www.kalanit.org.il/?p=2779

==========